

Η ΚΑΛΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
 Άναπλ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Με ανάμικτα συναισθήματα

Ἔτσι εἴμαστε εὐαίσθητοι στὶς κρίσεις. Μία κρίση ἄδικη ποὺ γίνεται εἰς βάρος μας μπορεῖ νὰ γεννήσει μέσα μας πολλῶν εἰδῶν συναισθήματα καθὼς καὶ πολλῶν εἰδῶν ἀντιδράσεις. Μία δίκαιη πάλι κρίση δὲν μᾶς ἀφήνει ἀδιάφορος. Εἴτε θετική εἴτε ἀρνητική εἶναι αὐτή. Στὴν περίπτωση ἀρνητικῆς κρίσεως καὶ κριτικῆς ἀναζωπυρώνονται μέσα μας κρίσεις ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχουμε προλάβει νὰ κάνουμε καὶ ἔχουμε ἀπευθύνει στὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτό.

Ὅσο καὶ νὰ προσπαθοῦμε συχνὰ νὰ δικαιολογοῦμε τὰ ἀδικαιολόγητα στὸν ἑαυτό μας, μέσα μας μᾶς τριβελλίζει μιὰ ἀπαίτηση νὰ εἴμαστε ἀκριβοδίκαιοι στὸ ἑσωτερικὸ βῆμα. Γι' αὐτὸ καὶ λέγεται ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Τὸ κακὸ ὅμως εἶναι, ὅτι ὅταν κάποιος τρίτος μᾶς καταδικάζει, ἐμεῖς, τὶς περισσότερες φορές, ἔχουμε προλάβει καὶ ἔχουμε ἤδη καταδικάσει τὸν ἑαυτό μας.

Πιθανὸν μάλιστα ἡ κρίση τοῦ τρίτου νὰ εἶναι καὶ ἐπιεικέστερη γιατί εἶναι φορὲς ποὺ ἐκεῖνος γνωρίζει λιγότερα ἀπ' ὅσα ξέρει ὁ νοικοκύρης ἑαυτός. Τὶς ἐνοχές μας, λένε, δὲν πρέπει νὰ τὶς γνωρίζει ὁ συνήγορός μας γιὰ νὰ μᾶς ὑπερασπίζεται πειστικότερα. Ἄν γνωρίζει, ἡ θέση του εἶναι προφανῶς δυσχερέστερη...

Οἱ πιὸ πάνω σκέψεις γεννήθηκαν σχεδὸν αὐθόρμητα μὲ τὴν ἀκρόαση τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀπόκρεω, τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Κρίσεως. Ἡ κρίση μπορεῖ νὰ χαρακτηρίζεται μέλλουσα, ἔσχατη, πλὴν ὅμως δὲν παύει νὰ μᾶς ἀπασχολεῖ σχεδὸν κάθε μέρα, σὲ κάθε θεία λειτουργία στὴν ὁποία ζητᾶμε νὰ εἴμαστε τότε, σὲ θέση ν' ἀντιπαρατάξουμε μιὰ «καλὴ ἀπολογία ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ».

Ἄν οἱ «ἐλεήμονες», σύμφωνα μὲ τὴ διαβεβαίωση τοῦ Κυρίου ἔχουν ἐξασφαλισμένη τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδρα σ' ἐκείνη τὴν κρίση, ὥστόσο κι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι ἐλπίζουμε, ὅτι ὁ Ἐλεήμων Χριστὸς θὰ βρεῖ νὰ πεῖ δυὸ καλὰ λόγια γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ εἰσέλθουμε στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν καὶ νὰ μὴ βρεθοῦμε στὴν πολλὴ δυσάρεστη θέση νὰ μᾶς ἀποπέμψει. Ὅλοι ἐλπίζουμε νὰ παραταχθοῦμε στὴν ἐκ δεξιῶν παράταξη τῶν εὐλογημένων τοῦ Πατρός. Γι' αὐτὸ ὅμως χρειαζόμαστε καλὲς ἀνα-

φορὲς καὶ καλὲς συστάσεις ἀπ' ὅλους ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ μπορέσουμε νὰ τὶς ἔχουμε. Μόνοι μας εἶναι δύσκολο ν' ἀπολογηθοῦμε. Τὸ πολὺ πολὺ νὰ ψελλίσουμε ἓνα «τότε σε εἶδομεν...».

Παρουσία καταλυτική

Παρ' ὅλο ὅτι συνήθως οἱ ἄνθρωποι θυμόμαστε πολλά, ἐν τούτοις ξεχνᾶμε καὶ πολλά. Καὶ καλὰ καὶ κακὰ ποὺ ἔχουμε καμωμένα. Κι ἐκεῖ θὰ χρειασθεῖ ὅπωςδήποτε κάποιος νὰ μᾶς τὰ ὑπενθυμίσει. Κι αὐτὸς ὁ κάποιος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν «πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς», ποὺ θὰ δράσει καταλυτικὰ πάνω στὴ λήθη γιὰ νὰ λειτουργήσει ἡ μνήμη καθαρὴ χωρὶς διαλείψεις, χωρὶς κενά, σὲ μιὰ πληρότητα δεδομένων*.

Τότε, χωρὶς κἂν νὰ μᾶς ἀπευθύνει τὸν λόγο, χωρὶς κἂν νὰ μᾶς ἐλέγξει, θὰ συναισθανθοῦμε καὶ θὰ θυμηθοῦμε καὶ πότε Τὸν εἶδαμε καὶ πότε Τὸν ἀντιπαρήλαμε ἢ πότε Τὸν πλησιάσαμε καὶ στάξαμε λάδι στὶς πληγὲς καὶ βάλσαμο παρηγοριᾶς στὴν καρδιά. Δὲν χρειάζεται κἂν ν' ἀνοιχτοῦν βιβλία καὶ ν' ἀνατρέξει κάποιος σὲ καταγραμμένα ἐπεισόδια, σὲ σημειώσεις. Ἡ μνήμη τοῦ καθενὸς μας θὰ ζωντανέψει καὶ τότε θὰ περάσουν σὰν σὲ κινηματογραφικὴ ταινία σκηνὲς ποὺ σὲ ἄλλους θὰ προκαλέσουν γαλήνη, σὲ ἄλλους ἀγαλλίαση, σὲ ἄλλους ὅμως φρίκη κι ἀναστεναγμούς, ποὺ τὸ ἐνδεχόμενο ὕψωμα τῶν χεριῶν καὶ τὸ σκέπασμα τῶν ματιῶν μας δὲν θὰ μπορέσουν ν' ἀποκρύψουν.

Θὰ εἶναι ὅπως τότε ποὺ μᾶς ἐρχονται στὸ μυαλὸ εἰκόνες ἀπὸ πράξεις μας ποὺ δὲν θὰ θέλαμε νὰ εἴχαμε κάνει σκέψεις ποὺ θὰ εἴμασταν εὐτυχεῖς νὰ εἴχαμε ἀποφύγει. Ἡ στενοχώρια μας τότε εἶναι ἀφόρητη καὶ προσπαθοῦμε νὰ τὶς ἀποδιώξουμε εἰσάγοντας στὴ νοητὴ ὁθόνη προβολῆς πιὸ εὐχάριστες καταστάσεις ἀπὸ ἄλλα σενάρια ποὺ εὐτυχῆσαμε νὰ ζήσουμε καὶ νὰ παίξουμε στὴ ζωὴ μας.

Ἡ «λογοδοσία» κατὰ κάποιον τρόπο θὰ γίνεи,

* Πρβλ. αὐτὸ ποὺ ἔλεγε ὁ Γέροντας Πορφύριος: «Νὰ ξέρεις, παιδί μου, ὅτι τὰ πάντα ἐναποθημεύονται μέσα στὴ μνήμη μας, καὶ ὅταν ὁ Χριστὸς κρῖνει κατ'ἀλληλὴ τὴν ὥρα μᾶς τὰ ἀποκαλύπτει» (Α. Σ. Τζαβάρια, Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸν Γέροντα Πορφύριο, Ἀθήνα 1992, σ. 40).

Λεπτομέρεια από το πολύπτυχο της Μελλούσης Κρίσεως του φλαμανδού ζωγράφου Rogier Van der Weyden (1443-1451) στο Νοσοκομείο (Hôtel - Dieu) της πόλεως Beaune της Βουργουνδίας, Γαλλία. Η μεταγραφή από τον πίνακα σε ίχνογράφημα έγινε, ειδικά για τον «Έφημέριο», από τη βελγίδα Annie Van Puyvelde.

ὅπως ἔλεγε γνωστός Γέροντας, στὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτό. Τί νὰ σοῦ κάνουν τὰ βιβλία, ὅταν πρὶν τ' ἀνοίξεις τὰ ἄρτια κιόλας διαβασμένα ἢ γνωρίζεις ἤδη τὸ περιεχόμενό τους. Ἡ πιὸ δύσκολη πράγματι λογοδοσία!

Καθημερινή λογοδοσία

Γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ σπουδαῖο, αὐτὸ τὸ Κριτήριον, αὐτὸ τὸ Βῆμα ποὺ θὰ στηθεῖ κάποτε, — ὅταν ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ καὶ τοῦ ὁποῖου τῆ χρονικῆ στιγμῆ κανένας ἀκόμα δὲν γνωρίζει γιὰ νὰ μᾶς τὴ γνωστοποιήσῃ — νὰ τὸ στήνουμε μόνοι μας ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἢ καὶ καθημερινὰ καὶ ν' ἀνοίγουμε μόνοι τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς μας. Νὰ θέτουμε ἤδη ἀπὸ τώρα τὰ ἐρωτήματα ἐκεῖνα ποὺ περιμένουμε νὰ μᾶς γίνουν τότε. Σὰν μιὰ ἀναπαράσταση πραγμάτων ποὺ θὰ γίνουν ὅμως στὸ μέλλον, τὰ ὁποῖα ἢ μνήμη λειτουργώντας μὲ παράδοξο τρόπο μᾶς παρουσιάζει τώρα (μνήμη τοῦ μέλλοντος).

Σ' αὐτὴ τὴν ἀναπαράσταση ἔχουμε τὴν εὐκαιρία ν' ἀναφερθοῦμε στὸ παρελθὸν καὶ στὸ παρόν, νὰ δοῦμε τί καλὸ κάναμε, τί καλὸ παραλείψαμε, τί κακὸ κάναμε καὶ πῶς μπορούμε νὰ ἐπανορθώσουμε. Ἐνεργώντας ὅμως μ' αὐτὸν τὸν τρόπο σιγουρευόμαστε καὶ γιὰ τὸ ποῖα πορεία θὰ πρέπει ν' ἀκολουθήσουμε στὸ ἐγγὺς μέλλον ὥστε νὰ βρισκόμαστε σὲ μεγαλύτερη συμφωνία καὶ ἁρμονία μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μὲ τὰ κριτήρια ποὺ ὁ Ἴδιος ἔχει θέσει καὶ θὰ θέσει ἀμείλικτα στὴν μεγάλη Παρά-σταση, ὅπου τὸ ζητούμενο θὰ εἶναι

σὲ ποιά μεριά θὰ παρα-σταθοῦμε: ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ εὐωνύμων;

Μὲ τὴ λογοδοσία μας αὐτὴ ζοῦμε ἀπὸ τώρα τὸ μελλοντικὸ καὶ συνηθίζουμε στὴν ἰδέα τῆς μέλλουσας Κρίσεως καὶ τυχόν κατάκρισης καὶ καταδίκης μας. Αὐτὸ ὅμως μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ἐνεργοποιοῦμε τὴν ἱκεσία νὰ μὴ μᾶς ἀξιώσει ὁ Θεὸς μιᾶς τέτοιας τύχης, ἀλλὰ μέσα στὸ μεγάλο Του ἔλεος νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στὰ δεξιὰ Του.

Ὅσα σημειώθηκαν δὲν εἶχαν σὰν σκοπὸ νὰ παρουσιάσουν μὲ λεπτομέρειες τὴν περὶ τῶν ἐσχάτων καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτὰ εἶναι γνωστὰ ὅσο γνωστὰ μπορεῖ βέβαια νὰ εἶναι ὅλα ἐκεῖνα ποὺ ὁ Θεὸς μόνο γνωρίζει καὶ ἐπιτρέπει καὶ σ' ἐμᾶς νὰ γνωρίζουμε ὡς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐπὶ μέρους.

Στόχος μας ἦταν κυρίως ἡ υἱοθέτηση μιᾶς στάσεως ὡς πρὸς ἐκείνη τὴν Κρίση, μιὰ στάση προετοιμασίας κατὰ τὸ «ἤτοιμάσθη καὶ οὐκ ἐταράχθη» τοῦ ψαλμοῦ. Ἄν ἡ μνήμη καὶ ἡ μελέτη θανάτου μᾶς ἐτοιμάζει γιὰ τὴν ἀντιμέτωπιση τοῦ προσωπικοῦ μας θανάτου, ἢ καθημερινὴ μνήμη τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ τῆς Κρίσεως μᾶς ἐτοιμάζει γιὰ τὴ Μεγάλῃ ἐκείνῃ Ἀναφορᾷ.

Ἄς εὐχηθοῦμε, ἢ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου ποὺ θὰ γιορτάσουμε ὅλοι σὺν Θεῷ στὸ τέλος αὐτῆς τῆς εὐλογημένης περιόδου τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, νὰ εἶναι πρόγευση τῆς ἄλλης Ἀνάστασης ἢ ὁποῖα καὶ νὰ ἀποβεῖ τελικὰ ἀπὸ Ἀνάσταση Κρίσεως Ἀνάσταση Ζωῆς!